Obnovljena izdaja - Leto XVII. - štev. 22 (693) - Trst - 10. decembra 1965 40 lir Spediz. in abb. post. - Gruppo II

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Študijska knjižnica
Via Geppa 9
TRIESTE

DEŽELNA VLADA IN SLOVENCI

V zadnjih mesecih je naš list v vsaki številki postavljal na uvodnem mestu nekatera splošna in konkretna vprašanja v zvezi z narodno manjšino. To ni bilo slučajno, saj ni mogoče mimo ugotovitve, da se slovenska problematika ni kdovekako zganila z mrtve točke. Problemi, ki so bili odprti pred leti, so nerešeni še danes. Res je, da so se slišale z več strani nekatere načelne izjave, ki so ustvarjale videz, da so se gluha ušena omehčala in da se nakazujejo nekatere nove perspektive. Veliko hrupa je dvignila bitka za vključitev slovenskega socialista v tržaški občinski svet, veliko hrupa so vladne stranke zagnale ob vključitvi Slovencev v goriški pokrajinski in mestni svet. Veliko iluzij se je porodilo v vrstah nekaterih političnih skupin v zvezi s temi dogodki, katerim je še treba dodati sestavo skupnega občinskega odbora med KD, PSI, PSDI in SSL v Devinu-Nabrežini.

Danes, ne da bi pri tem hoteli ustvarjati vtis prerokov, moramo ugotoviti, da smo imeli prav, ko smo pred meseci trdili, da ne verjamemo v pozitivnost tistih rešitev, ki so jih nakazale stranke levega centra in SSL, ker se problemi narodne manjšine ne rešujejo na podlagi načelnih izjav, če niso te izjave izpopolnjenje z zelo konkretnimi programi. Konkretni programi in konkretne rešitve bi bili tudi pomoč tistim silam, ki imajo dobro volio, da postavijo in rešijo slovenske probleme. Brez konkretnih programov ni konkretnih rešitev. Tako danes ne vemo, kakšen pozitiven učinek za Slovence je imela vključitev Slovencev v odbore v Trstu in Gorici in kakšen pozitiven učinek za Slovence je imelo razbitje čisto slovenske uprave v Devinu-Nabrežini.

To pa še ni vse. V zadnjem času opažamo, da na terenu konkretnih dejstev vladne in deželne oblasti niso napravile nobenega koraka naprej. Če izvzamemo Morove izjave v Beogradu in v Senatu, ki poleg vsega drugega vsebujejo težko nevarnost za diskriminacijo Slovencev na tri dele z različnimi pravnimi ureditvami, nismo še videli, da bi bile pristojne oblasti pripravljene načeti določenih vprašanj.

Zadnji dogodki v deželnem svetu nam potrjujejo lilnijo vladne koalicije: načelne izjave ne stanejo nič. Lani in v začetku tega leta smo bili priča takšnim izjavam s strani deželnega predsednika Berzantija. Ob koncu tega leta pa smo se lahko prepričali, da je deželna vlada napravila celo velike korake nazaj po vprašanjih narodne manjšine: zavrnitev komunistične zahteve po slovenskih izvedencih v nadzornih organih krajevnih ustanov in govor dr. Berzantija ob začetku razprave o proračunu za 1966. V tem govoru se predsednik deželne vlade ni niti z besedico dotaknil obstoja Slovencev v mejah dežele. To zelo negativno dejstvo je dejansko na liniji preziranja konkretne problematike in dokaz več, da ni slučajno negativno stališče vladne večine v deželi glede vključitve slovenskih izvedencev v nadzorne organe. Sklicujoč se na pomanjkanje pristojnosti, na teorijo o enakopravnosti državljanov, kar naj bi moralo zadovoljiti Slovence, na svojo dobro voljo, je vladna večina v deželi dejansko pokazala svoj pravi antislovenski obraz, ki je samo po formi različen od stališča skrajne desnice. Ni slučajno, da so z isto argumentacijo odklanjali predloge komunistov o slovenskih vprašanjih prav fašisti in liberalci in da se je pri zavračanju teh predlogov sestavila večina, ki je šla od socialdemokratov do fašistov.

Zaradi tega smo se nemalo začudili, da socialisti niso glasovali za spreminjevalne predloge v korist Slovencev in da so celo izjavili, da niso predlogi spadali v zakon o nadzornih organih. Takšna kratkovidnost s strani socialistov je zelo nevarna, tembolj če jo spravljamo v povezavo z napovedano sestavo deželne vlade levega centra v najkrajšem času. Naj bi bil ta korak nazaj socialisov po slovenskih vprašanjih ena izmed cen, ki jo mora PSI plačati za vključitev v deželno vlado?

Vsekakor je položaj takšen, da veleva veliko budnost s strani demokratičnih sil in Slovencev na splošno po vprašanju slovenske problematike. Položaj je postal težji kot je bil pred meseci. Vladna večina je danes bolj kot včeraj negativno razpoložena proti Slovencem. Ali naj bi tudi to bil sad levega centra? Menimo, da je pravilno koncentrirati pozornost na te probleme in začeti enotno bitko za rešitev odprtih slovenskih vprašanj. Ta ne bodo našla rešitve v kuloarskih pomenkih niti ne v okviru kompromisov za levi center. Rešena bodo le z odločnim bojem na podlagi enotnosti italijanskih in slovenskih demokratov, na podlagi enotnosti Slovencev brez razlike, na podlagi jasnih in konkretnih perspektiv. Ena izmed komponente za te rešitve je KPI. Brez nje ali proti njej, kot bi nekateri hoteli, ni pravih rezultatov. Dosedanja praksa, zlasti še praksa zadnjih mesecev je vse to dokazala.

Od 16. do 19. decembra

Tretji kongres tržaške federacije KPI

Prihodnji teden se bo začel III. kongres tržaške avtonomne federacije KPI. Trajal bo štiri dni, od 16. do 19. decembra. Dnevni red kongresa je naslednji:

1. Izvolitev delovnih komisij; 2. «Za čedalje močnejšo in enotnejšo KPI, za mir, demokracijo in socializem v naši deželi, za gospodarski preporod Trsta», poročilo tov. Seme; 3. Razprava in zaključki; 4. Odobritev resolucij; 6. Izvolitev federalnega komiteja, federalne kontrolne komisije in delegatov za XI. kongres KPI.

Pa široki razpravi o tezah, ki je potekala na štirih sejah federalnega komiteja in federalne kontrolne komisije se razprava nadaljuje po sekcijah in celicah. Federacija je usmerila razpravo tako, da se o tezah diskutira v tesni povezavi z obstoječim položajem, s sedanjimi boji in pobudami. Na tej podlagi se je skušalo in se skuša zainteresirati pri razpravi ne samo člane in simpatizerje partije, temveč tudi širše javno mnenje. V tem smislu so bili prirejeni manifestacija ob priliki 7. novembra na kateri je govoril tov. Secchia, kakor tudi diskusijski večeri o kulturnih vprašanjih z uredni kom «Rinascita» Spinello, kulturna prireditev v zvezi z Vietnamom in diskusijsko predavanje o gospodarskem položaju v Trstu.

Sekcije pa so že organizirale svoje kongrese, izvolile nove vodilne organe in delegate za III. kongres federacije. Le malo je še sekcij, ki niso imele svojih kongresov. Opaža se tudi po sekcijah težnja, da se problematika partije prenese navzven, med široke demokratične množice. Nekatere sekcije so v znamenju dela za kongres že dosegle 100% včlanjevanje v partijo in komunistično mladino, druge pa se trudijo, da bi ta rezultat dosegle do začetka federalnega kongresa.

Zelo zanimivo je dejstvo, da se je tokrat opazilo v predkongresni dejavnosti živo zanimanje mladine. Mnogo je mladincev, ki so bili zelo aktivni v predkongresni razpravi, mnogo je tudi delegatov iz vrst mladine.

V središču pozornosti partije so velika vprašanja mednarodne politike, borba za mir, zunanja politika Italije, prispevek delavskega razreda narodno osvobodilnim gibanjem. Tovariši živahno razpravljajo o levem centru in njegovem polomu, o gospodarskem položaju Trsta. Povsod se razpravljajo tudi vprašanja slovenske narodne manjšine. To se dogaja po vseh sekcijah in ne izključno po slovenskih sekcijah. Predvsem je zanimanje veliko za akcijo partije okrog slovenskih vprašanj, za delo poslancev v Rimu in v deželni zbornici, izvoljenih predstavnikov po občinah in na pokrajini. Postaja jasno, da izhaja iz teh razprav potreba po še večji akciji za ustvaritev pogojev, ki naj bi privedli do rešitve osnovnih zahtev manjšine.

Prihodnji četrtek se bo torej začel III. kongres naše federacije. Na tem kongresu se bo diskutiralo o njenem dosedanjem delu in o njenih bodočih nalogah, razpravljalo se bo o tezah za XI. kongres. III. kongres federacije bo prav gotovo korak dalje k poltični in organizacijski okrepitvi federacije kot delu velike družine KPI.

Komisar v tržaški pokrajini

V torek, dne 7. decembra se je sestal pokrajinski svet, ki je vzel na znanje odstop odbora. K temu je tov. Colli dejal, da moremo ugotoviti, da je uprava padla zaradi nesmiselne zvestobe formuli levega centra (post mortem) in protikomunizmu. Naša skupina je predlagala, da se obide komisarsko upravo tako, da se resno (a brez diskriminacij) začne razprava o rešitvi velikih vprašanj, ki tarejo naše področje. Tega večina, ki ni večina, ni hotela sprejeti. Tega ni hotel sprejeti (v Trstu lombardijevski) PSI. In vendar mi nismo zahtevali, da sprejmejo naša stališča, samo, da se zavedejo, da je to kar kažejo kot alternativo, komisar ali levi center, lažno postavljanje vprašanja, če pa vemo, da je oboje le dvojna plat iste medalje, medalje večine, ki ni večina...

In če levi center nima večine, ga ne moremo kazati kot alternativo. Bilo bi dovoli, da se resno načne vsi problemi Trsta, da bi pokrajinska uprava živela.

Tako pa lahko zahtevamo (in moramo zahtevati) v imenu samostoinosti volienih ustanov čimprejšnji konec komisarske uprave in razpis novih volitev...

Ubald Vrabec šestdesetletnik

Preišnjo soboto je v mali dvorani Kulturnega doma slavil z jubilejnim koncertom zbora «Jacobus Gallus» prof. Vrabec svojo šestdesetletnico. Ljubljenemu dirigentu in požrtvovalnemu prosvetarju je navdušena publika izrazila svoje priznanje, posebno še s ploskanjem, ko je zbor zapel celo vrsto pesmi ki jih je slavljenec v svoji življenjski karieri uglasbil.

Želja je, da bi še mnogo let delal in nam s svojimi pesmimi, bogatil kulturni zaklad.

V poslanski zbornici

Resolucije tov. Bernetičeve o slovenski manjšini

Knjige za italijansko manjšino, zakonska zaščita Slovencev, denar kulturnim ustanovam

Te dni je v komisiji poslanske zbornice posl. Marija Bernetič predstavila nekaj resolucij v zvezi s stanjem slovenske manjšine in njenih ustanov. V prvi vrsti je velike važnosti resolucija, ki «upoštevajoč tudi dejstvo obiska predsednika vlade v SFRJ, kakor tudi na osnovi odnosov in dogovorov pride do ugodne rešitve glede vprašanj, ki se tičejo narodnostnih manjšin in sicer v duhu sklenjenih sporazumov,

ugotavljajoč, da ni slovenska manjšina, živeča v Furlaniji-Julijski krajini, bila deležna posebnih zakonov, prenosa v stvarne določbe programskega dela čl. 3 posebnega Statuta, ki mu daje vlada poseben ozek pomen,

poziva vlado, naj izda potrebne dispozicije glede stvarnega izvajanja čl. 3 posebnega deželnega Statuta, prepuščajoč Deželnemu svetu upravno moč glede specifičnih vprašanj slovenske manjšine. Poziva jo tudi,

da čimprej in stvarno izvede načela čl. 6 Republiške ustave, ki predvideva zaščito in enakopravnost jezikovnih manjšin s posebnimi zakonskimi posegi in dodelitvijo odgovarjajočih finančnih sred stev za njihovo izvajanje od 1. januarja 1966 leta».

Tej resolucij sledi druga, v kateri se vabi vlada, da izda potrebna sredstva za uspešen in ploden razvoj slovenskih kulturnih organizaciji posebno še Slovenskega gledališča.

Ustmeno je bilo sproženo tudi vprašanje stalnosti našega gledališča, na kar je minister Corona (PSI) odgovoril, da sme biti v vsakem mestu največ eno stalno gledališče. V Trstu je to italijanski Teatro Stabile in je zato nemogoče priznati stalnost SGT (Jasno pa je, da je ena obstoj dveh enakih stalnih gledališč, drugo pa obstoj dveh gledališč za dve narodnostni skupnosti, ki so samostojne celote. Zato se nam zdi izgovor še precej čuden, posebno pa še v ustih socialističnega ministra, od katerega bi si — po sklepih zadnjega kongresa soc. stranke — pričakovali kaj več od skrivanja za formalizmi).

Glede prve resolucije, je podtajnik Mazza, ki je zastopal vlado, povedal, da jo sprejme kot priporočilo. V tej zvezi upamo, da ni to le pesek v oči, in da se bo sprejela naša zahteva naj se da glede manjšinkih problemov popolno kompetenco deželi. S tem v zvezi pa še vedno ne moremo razumeti, kako more predstavnik Morove vlade sprejeti priporočilo, naj se dodeli kompetenco deželi, ko pa vemo, da se je v poslanski sbornici prav Moro temu protivil!

Zelo zanimivo, kakor tudi negativno, pa je bilo zadržanje posl. Corone glede dodelitve denarnih sredstev slovenskemu gledališču. Izrazil je namreč veliko začudenje (in zahteval, da gre to v zapisnik), da se je sprožilo to vprašanje, ko pa je vendar znano, da je on naredil vse, kar je bilo potrebno, za SGT. Nakazanih je bilo celih 5 (beri: pet) milijonov lir in v enaki meri bo SGT deležno podpore za drugo sezono. «Ta nakazila so v krogih slovenske manjšine izzvala veliko zadovoljtsvo in hvaležnost», tako pravi minister, «in prejel sem pismeno zahvalo za vse, kar sem za gledališče napravil». Zato tudi ni razumel, zakaj je tov. Bernetič sploh načela to vprašanje.

Res bi bilo zanimivo vedeti, kdo je ta «slovenska manjšina», ki je z bornimi petimi milijoni zadovolj-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Negativno stališče levega centra do vprašanj slovenske manjšine

V deželnem svetu so komunisti predlagali vstop izvedencev za slovenska vprašanja v nove nadzorne organe nad krajevnimi ustanovami - Socialisti so zavzeli negativno stališče do predloga KPI

Prejšnji teden se je v Deželnem svetu začela in v ponedeljek 6. decembra zaključila razprava o zakonskem predlogu glede deželnih nadzornih odborov. Zakon je zelo važen ker predvideva na podlagi deželnega statuta drugačno ureditev nadzornega postopka in nadzornih organov nad krajevnimi ustanovami v deželi, saj odvzema nekatere kontrolne funkcije prefekturam, kar je v bistvu zelo pozitivno.

Med drugim pa je komunistična skupina v splošni razpravi o zakonskem osnutku sprožila tudi vprašanje vključitve izvedencev za slovenska vprašanja v nadzorne organe. Utemeljitev je bila zelo preprosta: obstajajo v okviru krajevnih ustanov javnega značaja tako na teritorialnem kot na drugem območju, specifični problemi slovenske narodne manjšine. Zaradi tega je komunistična skupina ob zaključku splošne razprave predložila resolucijo, ki ugotavlja pomanjkljivost državne in deželne zakonodaje o vprašanjih narodnostnih manjšin, izraža željo, da bi se ta vprašanja uredila s posebnim zakonom in nalaga deželni vladi obveznost, naj v okviru zakona o deželnih nadzornih organih deluje tako, da se bodo v celoti spoštovale narodnostne, gospodarske in kulturne pravice manjšine, da se ji zagotovi razvoj v najboljših pogojih.

Tako referent Coloni (DC) kot odbornik Vicario (DC) sta se izrekla proti resoluciji, češ da ni zakon primerno mesto za postavljanje problemov narodne manjšine. Za resolucijo so glasovali KPI, PSI in SSL.

V petek je vprašanje ponovno prišlo na dnevni red, ko je šlo za odobritev posameznih členov zakona. Komunistična skupina na eni in predstavnik SSL na drugi sta predložila spreminjevalne predloge k členu 5 in 6, s katerim se je skušal zagotoviti z vključitvijo izvedenca za slovenske probleme takšen sestav nadzornih organov, ki bi odgovarjal stvarnosti v deželi. Zahtevo komunistov je obrazložil tov. Jarc. Govornik se je uvodoma skliceval na resolucijo KPI, ki je bila prejšnji dan zavrnjena od večine. Poudaril je pomanjkljivost in omejenost zakonodaje o narodnih manjšinah, zlasti še o slovenski narodni manjšini, ter potrebo po okvirnem zakonu, o katerem naj bi se deželni svet izrekel. Zaradi tega je komunistična skupina predložila svoj popravek, ki temelji na načelu, da morajo imeti narodne manjšine svoje predstavnike na vseh stopnjah in v vseh organih upravnega, gospodarskega, kulturnega in političnega življenja. Tembolj je to potrebno v tem primeru, ker zakon zanima vso manjšino in več slovenskih občin. V preteklosti smo videli, da se niso upoštevale specifične zahteve slovenskih občin. Naj navedem primer ribiškega naselja v občini Devin-Nabrežina, kjer je bil imenovan komisar in se ni spoštovala volja tiste uprave. Naj navedem primer sovodenjske občine o preimenovanju nekaterih ulic in trgov z imeni slovenski pesnikov in pisateljev. Ta sklep je ostal neveljaven 14 let. Niti predlog, naj bi nekatere ulise in trgi nosili ime po slovenskih svetnikih in škofih, ni pomagal. Zgleda skoraj, da so tudi slovenski svetniki postavljeni v drugo kategorijo in da se je treba obračati le na italijanske svetnike.

Takšnih primerov je še veliko. Prav zato je treba predvideti izvedence o slovenskih problemih, ki se vsakodnevno postavljajo. In to je potrebno, da oživotvorimo ustavo in posebni statut. Poročevalec Coloni (Klun) je v svojem odgovoru na predlagano komunistično resolucijo pikro pripomnil, da se hoče sprožiti vprašanje manjšinskih pravic ob vsaki priliki, četudi ni odgovarjajoče prilike. Tov. Jarc je v tej zvezi poudaril, da se ni treba spomniti na Slovence samo vsaka 4 leta, ko so volitve pred vrati, ali ko je sklicevanje nanje udobno za sestavo kakšnega upravnega odbora. Slovenci eksistirajo, njihovi problemi so pereči in nerešeni. Tega se je treba spomniti.

V razpravo o tem spreminjelnem predlogu je posegel tudi tov. dr. Šiškovič, ki je zavrnil osnovno obrambno linijo demokristjanov in socialdemokratov, češ da zakon ne more ustanoviti posebnih določil za Slovence, saj so Slovenci enakopravni državljani. On je rekel, da to načelo drži samo v teoretičnih razpravah in nekaterih univerzitetnih tekstih, a ko gre za konkretizacijo teh načel, vidimo, da se v praksi ne izvajajo, ker ni zkanov, ki bi določevali tisto, kar ustava in posebni statut predvidevata. V svojem govoru je že vnaprej zavračal morebitne opazke večine o kompetencah dežele o stališču ustavnega sodišča, o omejenosti posebnega statuta dežele in dejal, da je zakonodaja nekaj dinamičnega in ne večnega, zlasti to velja za demokratično državo. Vsaka pridobitev tudi na terenu pravic manjšine je istočasno korak naprej k uveljavljanju deželne avtonomije, saj je bitka za manjšinske pravice sestavni del boja za demokracijo in avtonomijo.

Tov. Šiškovič je poudaril, da je odnos večine do manjšinskih vprašanj zelo negativen, saj se DC in PSDI sklicujeta na vrednote demokracije in enakopravnosti, v praksi pa teh načel nočeta izvajati. Govornik se je skliceval tudi na izjave Mora v Beogradu in Sena-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Longo o stališču KPI glede miroljubnega sožitja

Prve dni novembra je tov. Luigi Longo, generalni sekretar KPI, imel v Torinu zanimiv govor, v katerem se je prav posebno dotaknil priprav za XI. kongres, ki se bo začel 25. januarja 1966 v Rimu. Objavljamo del njegovega govora.

Potem ko je nakazal spremembe, ki so nastale v zvezi z bojem za miroljubno sožitje v svetu, in ko je ugotovil poslabšanje mednarodnega položaja zaradi napadalnosti ameriškega imperializma in predvsem zaradi ameriške agresije v Vietnamu, je tov. Longo dejal:

«Lahko rečemo torej, da je politika miroljubnega sožitja stopila v krizo? Da so izginili ali da izginjajo razlogi, zaradi katerih je nastala? Da se je položaj toliko spremenil, kar naj bj velevalo spremembro tiste politike in tiste strategije? Vsemu temu je moral odgovoriti osnutek predkongresnih tez.

Odgovor, ki ga teze dajejo, je precizen. Osnutek tez zatrjuje, da je treba potrditi tisto politiko in tisto strategijo. Ta nujnost je še jasnejša spričo povečane ameriške agresivnosti. Nujnost miru in rešitve človeštva pred atomskim uničenjem je glavni problem, zaradi česar moramo iz borbe za mir napraviti geslo in osrednjo nalogo naše partije.

'Miroljubno sožitje — smo trdili v tezah za X. kongres — mora sloneti ne samo na odrekanju sili kot sredstvu za rešitev mednarodnih sporov, pač pa tudi na spoštovanju neodvinosti in suverenosti vsake dežele in na nevmešavanju v notranje zadeve drugih držav'.

Miroljubno sožitje predpostavlja torej vzpostavitev takšnih mednarodnih odnosov, ki naj omogočijo vsakemu narodu, da reši na podlagi svojih lastnih teženj in koristi svojih potreb in svojih sil po poti gospodarskega in družbenega napredka.

To je koncepcija o miroljubnem sožitju, t. j. dinamska in borbena koncepcija, ki odklanja in se bori proti *statusu quo*, in katero potrjuje naš osnutek tez za XI. kongres kot strateško izbiro, kot kulturno izbiro, kot borbeno izbiro naše partije na notranjem in mednarodnem področju.

Izkušnje nam dokazujejo, da se je moral imperializem vsakokrat, ko se je znašel pod pritiskom vseh protiimperialističnih sil na terenu pomiritve in miru, umakniti in se je moral odreči svojim pretenzijam: umakniti se je moral v Suezu, v Libanonu, na Kubi.

Prisiljen je bil, da se je držal obljube glede spoštovanja neodvisnosti Kube. Že tri leta Kuba, čeprav vedno v bojni pripravljenosti, napreduje z bratsko pomočjo Sovjetske zveze in socialističnih dežel v izgradnji socializma. Na žalost v zadnjih letih so se na razvoj mednarodnega položaja negativno odrazila nasprotstva, ki so se razvila v notranjosti socialističnega tabora in komunističnega gibanja.

...Predstoječa nevarnost nujno veleva zato novih naporov s strani vseh miroljubnih sil *vsaj za uresničenje akcijske enotnosti proti napadu ki ga vodi imperializem*».

Pohod in zborovanje: Vietnamu mir in svobodo!

Pohod je združil v hotenju in ciljih dve oddaljeni in hkrati zelo sorodni odporništvi

Kot napovedano se je v soboto, 27. novembra vršil Pohod miru za takojšnje prenehanje vojne v Vietnamu. Istega dne je petdeset tisoč ameriških študentov in intelektualcev, delavcev in mater manifestiralo v Washingtonu, ter zahtevalo konec «umazane vojne» kakor jo v Ameriki imenujejo. Kljub strašnemu psihološkemu pritisku, ki ga na ameriško ljudstvo izvajajo, vse informacijske službe — od radia in televizije do takozvane mreže «neodvisnega tiska» je v ZDA nastalo gibanje ki v imenu miroljubnega sožitja in človeške svobode postavilo svoje zahteve, ki so jih sprejeli najprej izobraženci in študentje. Prav ti so bili, ki so po 33 vseučiliških odborih napovedali Svetovni dan solidarnosti z vietnamskim ljudstovom. Ravno tako se je tej manifestaciji pridružilo večje število mater, ki so jim sine ubili s tem, da so jih poslali v daljno Indokino.

Temu dnevu se je pridružilo tudi zavedno tržaško prebivavstvo, ki je po svojem Mirovnem odboru organiziralo veličasten pohod miru, ki se je razvil od Garibaldijevega trga do trga Sv. Antona, kjer se je pohod zaključil z zborovanjem in izglasovanjem protestne resolucije.

V soboto je pri nas neusmiljeno lil dež. Kljub slabemu vremenu pa se je zbralo na Garibaldijegem trgu kar veliko število ljudi, približno dvatisoč. Nad glavami so se zibali trasparenti s katerih je počasi curljala voda, ki se je mešala z barvo. Krenili smo približno ob petih. Kaj kmalu je bila Carduccijeva ulica polna ljudi in manifestanti so zavrli promet. S pločnikov je bilo vsako toliko slišati ploskanje in odobravanje. Marsikateri dobrovoljec se je manifestaciji pridružil, tako da se je število stalno večalo.

Dež pa je vseeno vztrajno močil... Toda voda ni mogla ugasniti naših čustev in gesla, ki so se glasila so prevzela vse, tako da je iz Trsta tedaj zvenelo: Mir, konec vojne.

Od tod je kolona krenila na ul. Ghega, kjer se je s polaganjem venca na kraj, kjer so bili obešeni naši talci, povezala v mislih in hotenju naša partizanska vojna s partizansko vojno vietnamskega ljudstva. Tišina je zagrnila množico in v mislih vsakega je postal tudi Ngujen Van Troi slovenski, italijanski talec; edini nam je bil cilj, prej ali slej bo dosežen.

Od tega svetega kraja je s krikom in pesmijo na ustih kolona zavila po ulici Roma mimo pošte do kanala. Tod se je naše skandiranje učvrstilo, ker je pač tam v bližini ameriški konzulat. Naj pridejo naše besede do ušes gospoda konzula!

Zborovanje na trgu Sv. Antona je zaključilo pohod. V ušesih vseh je še doma zvenelo kar je povedal v srditem govoru naš pesnik, tovariš Filibert Benedetič:

«V oddaljeni deželi Vietnam se dogaja to kar je v nas blizu, da lahko slišimo jok otroka in matere, krik oskrunjene ženske pod jeklenimi škornji, junaštvo partizana v borbi za sveto pravico do življenja.

Danes od Washingtona do Moskve Pariza Rima se zbiramo ljudje z eno samo željo, z eno samo prošnjo, za mir! Vsi ljudje z eno samo željo: človek - mir!

Sajgon, DaNang, Hanoj, visoka planota Plei Me in bujno zaraščena dolina reke Drag - poleg teh imen pa je še smeron nujno prišlo tudi Dien Bien Fu. To bi morali vedeti tisti, ki sedijo za mizo in odločajo».

Nasprotovanje demokraciji ni vzgojno!

V Zvezi s Pohodom za mir v Vietnamu se je na naših šolah ponovila tista nedemokratična gesta nestrpnosti, ki je o njej že pisalo dnevno časopisje, ko se je šlo za isti dogodek na neki milanski srednji šoli.

Pred stavbo Znanstvenega liceja sta v soboto dva dijaka, člana Zveze demokratičnih srednješolcev, delila letake svoje organizacije, v katerih je ZDS vabila slovenske dijake, da se udeleže Pohoda miru. Delitev letakov se je vršila pred začetkom šolskega pouka in na ulici. Kljub temu pa se je le našla oseba, ki ji je verjetno ustava, ki jamči vsem državljanom italijanske republike svobodo izražanja in javnega potrjevanja svojih misli, zadnja briga in je dijakom preostale letake zaplenila, si zapisala njihova imena in jim povedala, da bi tega ne smeli delati. Do sedaj smo mislili, da je ravnateljica DZL samo pluri-ravnateljica, nismo si pa predstavljati, da si lasti tudi pravice, ki so lastne samo agentom javne varnosti.

In mi se temu še posebno čudimo, ako pomislimo, da so prav sile, ki se gospa ravnateljica nanje opira, tiste, ki jim je svoboda misli, izražanja, tiska» vsakdanji kruh, kosilo in večerja. Verjetno se gre tu le za «svobodo tiska, izražanja in misli» ko je ta misel, tisk, izražanje pod vplivom nekih določenih struj - drugače pa je bolje upravno ukrepati. Mi smo vedno bili prepričanja, da je z zmago Odporniškega gibanja (ki je bilo tako lepo proslavljeno na naših šolah) končala tudi doba, ko je bilo treba misliti samo kakor je veleval «On». Mislili smo tudi, da je edini vzgoj-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Slovensko gledališče že 20 let izpolnjuje svoje poslanstvo

«Mnogo sreče, tovariši ko stopate s slovensko besedo med brate, ki so jo morali tako dolgo pogrešati. Pokažite jim, da je še vedno stara, poštena in ravna beseda, ki prihaja iz srca in išče poti do srca. Preprosta je, morda ni tako blesteča, kakor je govorica srečnejših sosedov, zato pa je vsa topla od vere in ljubezni in upanja. Njena ljubezen ne objema samo domače misli, temveč hoče zajeti tudi tujega duha, ga prenesti k nam ter ga podati z vso lepoto in globočino, velika je njena vera v pridobitve in dognanja naprednega človeštva. Z njo pokažite, tovariši, da teko vse žive struje vseh zemlja in dob tudi skozi slovensko dušo, da pojo vse strune tudi slovenskemu ušesu. Naj vidi drugorodec, kako mi spoštujemo vse druge narode in kako z radostjo sprejemamo blagorodno miselnost, naj se je rodila kjerkoli, da pa zavračamo krive nauke, ki zanikajo človečansko idejo bratstva, svobode, skupnega dela za bodočnost sveta. Bodite, tovariši, na tržaških tleh s slovensko besedo znaniki miroljubnega tekmovanja med raznorodci v borbi za iste cilje, za resnico in pravico, ki jo išče hlapec Jernej». Ali je mogel kdo lepše povedati, katere so težke in velike naloge, ki čakajo slovensko gledališko ustanovo, kakor je to storil v tem svojem pismu Župančič?

Slovensko gledališče je slavilo pred dnevi svojo dvajsetletnico obstoja. Mi bi raje rekli, da je stopilo v tretjo desetletje. In to ni zaradi lepše igre besed, temveč znak prepričanja, da gledamo naprej, v bodočnost našega gledališča.

Minili so časi, ko je pred natrpano dvorano Justo Košuta, hlapec Jernej prižgal s svojo plamenečo baklo ogenj na oltarju boginje Talije. Danes ni več «Fenice» temveč naš kulturni dom. Razmere so menjale in publika je postala zahtevnejša. Razbičani časi so minili in naše kulturno ustvarjanje si išče nove širine. V tem iskanju lahko rečemo, da je šlo skoraj najdlje naše gledališče, steber slovenske besede v Trstu, upamo čimprej stalna gledališka ustanova Slovencev v Italiji.

V žrtvi in trudu so igravci, statisti, režiserji in upravniki zgradili zakladnico, iz katere lahko vsak primorski Slovenec tu in onostran meje črpa globoko.

Našemu gledališču ni še uspelo, da postane most, posredovavec naše kulture tujerodcem, kakor je rekel Župančič. Toda nekoč bo tako! In to mora biti vera naše ustanove. V izbiri repertoarjev kakor v publicistiki morata naše gledališče voditi dve misli: trdna obramba našega jeziba in naše misli, ustvarjanje pogojev za bratsko sožitje s sosedi.

Danes nam razni dekreti in omejitve (tudi finančnega značaja) to omejujejo. In žal nam je, da moramo to pisati saj bi zgledalo, da je to najpogostejša kostanta v naši problematiki. Toda z vztrajnostjo in borbo bomo dosegli vse. Za to pa je najprej potrebno, da se vsa naša skupnost strne okoli našega gledališča. Ne bi smele obstajati, kakor obstajajo, cone skeptičnega indiferentizma ali jasnega nasprotovanja (ko pa ni možno tem nasprotnikom postaviti alternative, drugo gledališče!). In končno, naj bo SGT dom Kalandrov, ki jih je danes tudi pogrešati. Krivda nas vseh je, da ne posvečamo tiste velike pažnje, ki jo zaslužijo naši delavci in kmetje. Ljubezen do gledališke umetnosti je treba še vztrajno pospeševati, da bo postal obisk gledališča za vsakega našega preprostega človeka vsakomesečna potreba. Kulturni dom ni samo za «gaspude» (kakor sem nekoč slišal reči mamico) temveč za vse slovenske Jerneje in Kalandre. In to moramo izbojevati, ker je tu ključ rešitve vprašanja našega obstoja.

Neki predstavnik Leghe Nazionale je pred leti zafrknil tov. Deklevo, ko je v občinskem svetu rekel, da bi bilo potrebno dovoliti vstop v «Verdi» tudi našem gledališču, z besedami, da je to nemogoče za gledališče, ki igra za kraševske pastirje in kmete.

To naj bo naš ponos!

St. S.

Z jubilejne predstave: «Hlapci»

Naši kraji

Št. Maver

Popolnoma obnovljena po prvi svetovni vojni, se vasica razprostira ob vznožju Sabotina, med desnim bregom Soče in državno mejo. Hiše so precej razstresene po rebrasten pobočju in tudi oddaljene ene od drugih. Ko prideš v vas, boš zato zaman iskal pravega središča, ker ga v resnici ni. Čeprav je Št. Maver osamljen in popolnoma odrezan od glavnih komunikacijskih vezi, je kljub temu vse naokrog dobro poznan. Spomladi je ta kraj ves v cvetju in od tod je uživati krasen razgled po vsej Goriški in še dlje. Ljudje radi prihajajo od vsepovsod v ta gričevnati predel goriške občine. Največ je Goričanov, a tudi Tržačanov ne manjka, zlasti ob lepih sončnih dneh. Semkaj jih vabi ne samo prekrasna lega, temveč tudi domači pršut in pristno vino, s katerim te radi postrežejo pri «Grgarcu», tako pravimo zgornji gostilni, ali spodnji, to je pri Klanjščku.

Za pospešitev izletov v to smer bi pa morala občinska uprava imeti večjo skrb za ceste, posebno za glavno, ki pelje v vas. Manjka ji najosnovnejša kanalizacija in posledice je videti ob vsakem večjem dežju, kot tu nastane pravo jezero. Videl boš, kako iz njega odteka potok, ki se rije križem po cesti do izliva v Pevmico ali Sočo. Tu se je pripetilo že več cestnih nesreč in voziti ondod v takih slučajih postaja v resnici že resen problem: najbolje bi bilo imeti na razpolago kakšno anfibno sredstvo. Sedaj se govori, da bodo v najkrajšem času asfaltirali vsaj «stradon»... To je uganka. Se morda bližajo kakšne volitve?

Iz ekonomskega vidika ima štmaversko področje zelo težke pogoje zaradi revščine tal, ki niso rodovitna, so zelo nagnjena, kar povzroča takojšnjo odtekanje voda. Zaradi pomanjkanja humusa ni mogoče razviti posebnih kultur; zemlja je najprikladnejša za vinogradništvo.

Beg s kmetije v tovarno

Od zdavnaj je gospodarstvo Št. Mavra temeljilo izključno na kmetijstvu. Danes se položaj spreminja in v marsičem je že drugačen. Videti je sicer še lepe vinograde, dosti pa je že pašnikov in zelenega grmičevja. Kaj je privedlo do tega, da se danes zapušča zemljo? Vzrok je iskati v najrazličnejših negativnih činiteljih, seveda. Nerodovitnost zemlje in njena razkosanost, kolonstvo in v mnogih primerih tudi zastareli način obdelave ter ostra in neusmiljena konkurenca drugih rodovitnejših predelov na kmetijskem trgu, so že prisilili marsikaterega domačina, da si je svoje dohodke zaokrožil s tem, da se je zaposlil v Gorici. Danes pa je to že splošen pojav in lahko se trdi, da je mladina v celoti zaposlena po goriških tovarnah.

Ta preusmeritev ima svoje težke posledice: Število prebivavstva se stalno manjša in priča smo stalnemu izseljevanju v mesto in, kar je najbolj bridko in slučaji niso redki, v inozemstvo. To bolezen poznajo danes vse vasi, vsepovsod kjer se naglo razvija urbanizem. Vendar ko gre za našo vas, za našega človeka, zadeva postaja resnejša. Kdor zapusti vas in se preseli v mesto, se v novem okolišu vživi tako, da naveže nove stike. Na delovnem mestu spozna druge tovariše obojne narodnosti, isto tako prične preživljati prosti čas v sklopu najrazličnejših ljudi. To je povsem naravno. Glavno pa je, da Slovenec ne pozabi svojega jezika, pa naj gre kamorkoli. Slovenska knjiga in časopis naj ga spremljata povsod.

Pri nas pa je mogoče povezati se s kako kulturno ustanovo, kar pomeni ne pretrgati vseh vezi s svojo rodno vasjo in materino besedo. V nasprotnem slučaju človek tvega utoniti v morju druge narodnosti. Danes se te pravice svobodno lahko poslužujemo. Jamči nam jo Republiška ustava, ki je bila izvojevana v težkem in krvavem odporniškem boju. Tudi Št. Maver je po svojih močeh prispeval in plačal svoj davek krvi. Dosti fantov je iz vasi odšlo v partizane in tudi kdor je ostal doma, bodisi ženska ali starejši, je vsak ne svoj način pomagal osvobodilni vojski. Med vojno je v vasi imela stalni sedež «karavla», katere kurirji so vzdrževali stalni zvezo med Brdi in Trnovem.

Fašistične tolpe so večkrat vohale okrog, da bi borcem prišle na sled, uporabljaje so tudi zloglasne metode, toda složnosti vaščanov ni bilo mogoče omajati.. Zato smo zmagali.

To je vasica Št. Maver, ki leži ob vznožju Sabotina, ob desnem bregu Soče...

RADOVAN KODRIČ

Študijska delegacija KPI od 19. do 27. novembra v SFRJ

Od 19. do 27. novembra t.l. se je mudila v Jugoslaviji na povabilo CK Zveze komunistov Jugoslavije študijska delegacija CK KPI. To delegacijo, ki se je zanimala za vso jugoslovansko problematiko v zvezi z ustrojem jugoslovanske posredne in neposredne demokracije, z decentralizacijo, z delavskim samoupravljanjem, s cilji in izvajanjem gospodarske reforme, je vodil član CK KPI Abdon Alinovi, načelnik komisije za krajevne ustanove pri vodstvu KPI. Delegacijo je sestavljajo še 9 drugih tovarišev iz vse Italije, med temi tudi tov. Šiškovič, deželni svetovalec Furlanije-Julijske krajine.

Prvi cilj dolgega potovanja delegacije je bil Beograd. Tam se je delegacija mudila več dni in se seznanila v pogovoru z vodilnimi osebnosti zveznega državnega ustroja in CK ZKJ z vsem, kar je bilo v cilju njenega potovanja. Obiskala je tudi tovarno traktorjev v Beogradu, vojni muzej na Kalemegdanu in gradbišče novega Beograda, ki bo postal zelo moderno in urbanistično dobro urejeno mestno središče z 240.000 prebivalcev.

Delegatje so zelo živo občutili veliko tragedijo, ki je 26. julija 1963 zadela Skopje. V svojem obisku v tem mestu, kjer so se tudi zanimali za razvoj in napredek Makedonije, tega koščka Balkanskega polotoka, ki je bil najpozneje osvobojen izpod stoletnega turškega jarma, so jih makedonski tovariši seznanili z vsemi svojimi problemi, predvsem pa prav gotovo pri nas neznanimi aspekti skopske katastrofe, ki je v nekaj sekundah povzročila v marsičem nenadomestljive izgube. Ta stoletja nesrečna zemlja, katere svobodoljube težnje so bile vedno v teku stoletij zadušene v krvi, je začela dihati svobodno le po zmagovitem zaključku NOB in njeno ljudstvo je začelo z vztrajnostjo graditi šele osnovne objekte gospodarskega in kulturnega značaja, saj sta tudi stara Srbija in stara Jugoslavija smatrali Makedonijo za kolonijo. Po 18 letih velikih naporov so si Makedonci zgraditi vsaj osnovo za začetek modernega življenja. Velik del novega je bil koncentriran v Skopju, zaradi tega je julijski potres neposredno prizadel ne samo mesto, pač pa tudi vso mlado socialistično republiko. Delegacija je videla kakšno navdušenje in kakšen realizem prevevata mlade voditelje makedonskega ljudstva v obnovi Skopja in v nadaljevanju gospodarske in kulturne izgradnje dežele. Videla je tudi, kakšno bo novo Skopje leta 1978 in je imela srečo, da je bila v makedonskem glavnem mestu prav na dan, ko je bil sprejet urbanistični načrt.

Za Skopjem je delegacija obiskala še Zagreb, kjer je imela važne razgovore, in si ogledala tri karakteristike tega jugoslovanskega velemesta: fevdalni, meščanski in socialistični Zagreb, kar lahko opazi vsaka, še tako površen obiskovalec.

Zadnji del svojega potovanja je delegacija posvetila Ljubljani. Pri tem svojem obisku ni imela veliko sreče, ker je bilo vreme zelo neugodno. Vseeno pa se je lahko seznanila z najvažnejšimi problemi lokalne oblasti v Sloveniji in mogla razumeti na podlagi razgovorov, kakšen velikanski skok naprej je najsevernejša in najzahodnejša republika v Jugoslaviji napravila v dvajsetih letih po osvoboditvi.

Z najlepšimi vtisi in z veliko hvaležnostjo do jugoslovanskih tovarišev se je delegacija vrnila v Italijo z zavestjo da je spoznala veliko novega, da je razumela marsikaj, kar je težko razbrati od zunaj, da je Jugoslavija na najboljši poti pri izbiranju struktur in sredstev, ki naj bi služila edinemu cilju socializma: rasti novega človeka, njegovi blaginji, njegovi družbeni in individualni osebnosti v smeri pravega humanizma.

Nadaljevanje: nedemokracija

ni sistem tisti, ki omogoča, da se v dijakih vzgoje samostojne osebnosti ne pa bedaste lutke. In za razvoj samostojne osebnosti, mislimo, da prav malo koristijo upravni ukrepi, disciplina, kazni in mnogo, mnogo bolj sistem demokratične dialektike mnenj, kjer je poklican vzgojitelj, da usmerja, vzpodbuja dijake, da se polaste znanstvene metode, ki je edina braniteljica resnice pred dogmatično demagogijo. Mi dobro vemo, da je samo interes vodilnih razredov, da postane šola graditeljica kvalunkvistov in brezbrižnežev, ki jih je, ker nimajo samozavesti, najlažje vključiti v kapitalistični sistem, ki ga zaradi privzgojenega oportunizma ti sprejemajo brez diskusij.

Tu se nam postavlja končno (in naj mi oproste, ako se je iz kratke kronike o dogodku razvila razprava, a le tako lahko razumemo nekatere pojave) vprašanje tistega predmeta, ki bi moral biti v šolah eden najvažnejših in ki je pa postal (zakaj?) pastorka, privesek marsikdaj popolnoma osušen) zgodovinskih ur. Govora je o «državljanski vzgoji»... Ali se kdo boji da bi se dijaki seznanili z duhom Ustave, ki je izšla iz veličastne demokratične borbe, ki ji je bilo ime Odporništvo... V zvezi s tem še vprašanje: se v slovenskih srednjih šolah še vedno poučuje zgodovino do konca leta 1918, ali pa kot bi bilo treba, do nastanka Republike, oz. do današnjih dni?

Svečano odkritje spomenika padlim partizanom v Sovodnjah

Kdor šel boš tod mimo
ob tem kamnu postoj
za preteklost smo umrli
za bodočnost živimo.

Občina Sovodnje 101 svojemu sinu, padlemu v osvobodilni vojni 1943 - 1945.

Ta verz, ki ga je napisal Filibert Benedetič, je vklesan v slovenskem in italijanskem jeziku v maso kraškega kamna, iz katerega je izdelan spomenik.

Rdečkasta barva kraškega kamna - simbol krvi in žrtev, ki ga je dalo slovensko ljudstvo v borbi za zmago pravice, odpravo krivic in zatiranja, za svobodo in enakopravnost, za bratstvo med narodi. — Skalnata masa — Silen in enoten upor Slovencev za odpravo tisočletnega tlačanstva slovenskega naroda.

Prisotna je velika množica bivših borcev, mož in žena, fantov in deklet iz okoliških slovenskih in italijanskih vasi. V sončnem jutru plapolajo zastave Zveze borcev in garibaldinskih enot iz številnih krajev. Rdeče rute okrog vratu se spajajo v celoto z rdečimi trakovi na vencih, ki so jih delegacije prinesle iz neštetih vasi Goriške. Resni obrazi, skoro zamaknjeni, toda oči se iskrijo. Sleherni se zaveda, da prelita kri ni bila zaman, da se borba, ki so jo padli začeli, še nadaljuje.

Prisotnost mladih obrazov nam je porok za to. «Niste umrli, saj je danes vaš duh še toliko bolj živ med nami. V naših srcih zaživite na novo vsak trenutek, vsako uro, vsak dan, kjerkoli se bije borba za pravice Slovencev, delavcev v tovarni za mir in svobodo vsega trpečega ljudstva od naše dežele preko afriške celine pa do Vietnama». Možje in žene, bratje in sestre padlih stopajo pred častnim odrom po priznanje, ki ga podeljaje občinska uprava. Samozavestno in ponosno se držijo, kot da bi jim sinovi tiho šepetali: tu smo, med vami, kajti nihče ni mrtev kdor pal je za svobodo lastnega naroda in vsega človeštva.

Prisotni so številni predstavniki oblasti, partizanskih združenj, političnih organizacij, kulturnih in prosvetnih ustanov: podprefekt dr. Palisi, parlamentarca Raffaele Franco in Loris Fortuna, deželni svetovavec Jože Jarc, generalni konzul SFRJ v Trstu Rudi Janhuba in konzul Jože Gačnik, pokrajinski odbornik Marko Waltrisch ter pokrajinska svetovavka Marija Selič, župan občine Doberdob Andrej Jarc, podžupan občine Števerjan Ciril Terpin, župani občin Fogliano, Romans in Farra, Peter Sancin predsednik kulturno gospodarske zveze, odvetnik August Sfiligoj, predsednik pokrajinskega odbora ANPI za Goriško s podpredsednikoma Ladijem Dornikom in Silvinom Polettom, predsednik ANPI iz Vidma Angeli, predsednik API za Goriško Sdrigotti ter vrsta drugih predstavnikov. Zaman pa iščemo med temi predstavnike goriške uprave, to je največje občine v pokrajini. Brez dvoma jim je ta proslava trn v peti. Prav nič ne pomaga, da je v Gorici uprava levega centra, v kateri so Slovenci in socialisti.

Župan Jože Češčut pozdravi tisočglavo množico, ki je prišla na odkritje spomenika. V kratkem in jedrnatem nagovoru poudari, da je pomen te proslave počastiti spomin onih, ki so darovali svoja življenja za svobodo in enakopravnost med narodi. Na kratko oriše fašistično diktaturo v Evropi in pri nas. Prikazano je dvajsetletno obdobje zatiranja Slovencev v sklopu italijanske države ter čas oboroženega upora našega ljudstva za odpravo fažizma. Pri tem so sodelovali tudi prebivavci Sovodenj, saj je občina plačala visok krvni davek: en mrtev na petnajst prebivavcev. Kljub temu se v povojnih letih še niso uresničili ideali, za katere so padli. To je mogoče samo s popolno uveljavitvijo demokracije in enakopravnosti med vsemi državljani ne glede na njihovo narodno pripadnost. V zaključku govora se obrne do mladine, naj ima vedno pred očmi, da še danes lahko svobodno dela, govori in misli je to zasluga padlih.

Razgrne se bela zavesa. Otožni akordi pesmi preplavijo množico. Srce utripa močneje. Prikaže se spomenik z vklesanimi verzi. To je prvi spomenik padlim na Goriškem, ki nosi dvojezičen napis. K temu je v veliki meri prispeval odločen nastop vseh demokratičnih sil v zvezi s prepovedjo odkritja spomenika v Miljah s strani oblasti.

Številne delegacije polagajo vence k spomeniku. Med njimi se opazi malega dečka. Drži se resno, čeprav se morda popolnoma ne zaveda tega pomembnega trenutka.

Spet zadoni otožna pesem združenih pevskih zborov. Ljudje se začnejo razhajati. Bivši borci se pred odhodom zbirajo v malih skupinah in si segajo v roke. Spomin se vrača nazaj: konfinacije, zapori, zloglasna taborišča, nepopisni napori v partizanih, obrazi padlih tovarišev. Zdi se jim, da bi morali imeti deset življenj v sebi, da bi lahko vse to pretrpeli. In vendar je to resnica. To je s krvjo napisana zgodovina malega a junaškega slovenskega naroda.

J. J.

Gorica

Asfaltiranje ceste iz Doberdoba v Jamlje

Ta teden je doberdobski župan Tov. Andrej Jarc imel kratek razgovor s predsednikom pokrajine dr. Chientarolijem. Obrazložil mu je važnost asfaltiranja ceste, ki pelje ob jezeru iz Doberdoba v Jamlje v sklopu deželnega zakona št. 71, ki predvideva ukrepe dežele za ureditev cest turističnega značaja. Pokrajina naj pri izdelavi načrta vključi v seznam tudi ta del ceste, ki je važen s turističnega vidika saj sta jezero in okolica eden izmed najlejših krajev Goriške. Obenem je župan paudaril, da je asfaltiranje ceste Devetaki - Doberdob nujna, saj povzroča promet, ki se odvija skozi vas Poljane oblake prahu. Zaradi tega so domačini upravičeno nejevoljni.

Medtem, ko je predsednik pkrajinske uprave pripravljen nuditi vso pomoč za rešitev prvega problema, je dejal, da smatra za potrebno, da se za sedaj odloži asfaltiranje odseka Doberdob - Devetaki, v kolikor je dežela pripravljena asfaltirati vso cestno omrežje občine brž, ko bi se začelo z gradivijo protosinhrotrona.

Seveda ta odgovor ni zadovoljil župana, kot tudi ne občanov, saj je jasno, da bi se na ta način rešitev tega problema zavlekla najmanj za nekaj let.

Je bila goriška uprava zastopana pri odkritju?

Sovodenjska občina je odkrila spomenik padlim občanom v drugi svetovni vojni. Svečanemu dogodku so prisostovali predstavniki oblasti ter voditelji partizanskih in političnih organizacij. Ne vemo pa, če je poslala delegacijo goriška občinska uprava, ki ji je sovodenjska občina poslala vabilo. Opazili smo sicer prisotnost odv. Šfiligoja. Toda ni nam še jasno, koga je predstavljal: SDZ ali pa občino?

Rekli smo, je da dvojezični napis korak naprej v reševanju manjšinskih vprašanj. To pa nikakor ne pomeni in ne more pomeniti, da so že rešena naša vprašanja, ne da bodo rešena kar čez noč in skoraj spontano, dasiravno gre za vprašanja demokracije, ki jih vsebuje republiška ustava. Nekatera narodnostna vprašanja kot tudi vprašanja mirnega sožitja in plodnega sodelovanja med manjšino in večino se da rešiti v okviru obstoječih razmer. Razumljivo je, da je treba izkoristiti vsakršno priložnost in se prizadevati za vspostavitev enakopravnosti med Slovenci in Italijani.

Toda ni upravičeno, da si nadevamo pred kraškim kamnom črna očala. in da izjavljamo, da se čutimo «v novem političnem obdobju enakopravne». Takovrstna drža bi utegnila užaliti ne le samo mrtve, ampak tudi tiste, katerim podarjamo priznanice. Padli partizani so se borili proti naci-fašizmu. Borili so se za družbeno in nacionalno enakopravnost. Izjaviti spričo tega, da se čutimo enakopravne bi pomenilo, da smo vrgli puško v koruzo in da iščemo pred mrtvimi neko opravičilo, ker nam manjka vztrajnost in bojevitost, ker se čutimo pred padlimi junaki manjvredne.

D. V.

„Janko in Metka" v Gorici

V nedeljo, 12. decembra 1965 ob 16. uri in v nedeljo, 19. decembra 1965 ob 16. uri v Katoliškem domu v Gorici Saša Škufca (po Grimmu) « JANKO IN METKA » otroška spevoigra v treh dejanjih.

Prodaja vstopnic v kavarni Bratuž v Gorici ter eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Katoliškega doma.

Trst

Smrt dveh zaslužnih tovarišev

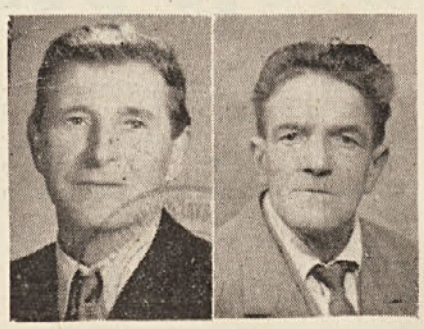

7 decembra je preminil tov. Benedikt Kralj, vzgleden mož in antifašist, oče dveh padlih borcev, bivši interniranec v koncentracijskem taborišču. Sekcija KPI iz Trebč izreka v tem tragičnem trenutku ženi in svojcem preminulega tovariša svoje najiskrenejše sožalje in obljublja, da bo lik in vzgled tov. Kralja, enega izmed ustanoviteljev KPI v naših krajih, v trajnem spominu.

Saležž — Po kratki bolezni je 26. 11. preminil tov. Angel Milič. Bil je težak, a je kljub svojemu napornemu delu znal kaj mu je delavska dolžnost. Bil je partizan in od leta 1945 član KP, udarnik in vedno pripravljen na delo za našo stvar. Sekcija KPI v Zgoniku ob tej priliki izreka družini umrlega svoje sožalje.

Družina tov. Miliča se zahvaljuje darovavcem cvetja, domačemu pevskemu zboru, krajevnim partizanom in sekcij KPI za venca.

Ob tej priliki darujejo 1000 lir za «Delo».

Pokrajinski kongres PSIUP

V sredo, 8. t.m. se je na sedežu v ul. Zonta vršil prvi pokrajinski kongres Socialistične stranke proletarske enotnosti. Uvodno poročilo je imel tov. Ezio Martone, čemur je popoldne sledila razprava in izvolitev vodstvenih organov, kakor tudi delegatov na vsedržavni kongres te delavske stranke.

Občni zbor Sindikata slovenske šole

V nedeljo 12. decembra t.m. ob 9. uri bo v mali dvorani Kulturnega doma v Trstu, ul. Petronio 4, redni letni občni zbor Sindikata slovenske šole v Trstu, Na dnevnem redu so poročila tajništva, referentov, blagajnika, nadzornega odbora in razsodišča. Na koncu bo občni zbor izvolil svoj novi odbor. Na občni zbor so vabljeni tudi nečlani sindikata.

Sporočilo kmetovavcem

Pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo v Trstu sporoča, da je v izvedbo pobud, ki jih predvideva «Zeleni načrt» (zakon 2. junija 1961, štev 454 - člen 17.) začelo 2. decembra letos razdeljevati in to dokler ne bo izčrpana v ta namen razpoložliva vsota, sledeče količine močnih krmil po znižani ceni:

močno krmilo za krave molznice: 50 Kg. na glavo, po ceni L. 4.420 za stot;

močno krmilo v zrnju za kokoši jajčarice: 10 Kg. na vsakih 10 kokoši, po ceni 3.800 lir za stot.

Pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo bo zainteresiranim reicem izdalo nakazilo za prejem krmila pri skladišču kmetijskega konzorcnija v Trstu - ulica F. Filzi, št. 15.

Ob četrti obletnici smrti Jakoba Suliča darujeta žena Zina in sestra Albina vsaka po 1000 lir za «Delo».

Nadaljevanje

Resolucije

na! Ravno tako bi radi vedeli, ali je bil v dobri veri minister, ko je govoril (kompetenca, ki jo ima, kot minister bi mu morala sama praviti, da je pet milijonov za gledališče nič), da je že naredil vse...

Med resolucijami je bila ena, ki je določala, da se italijanski manjšini v Istri in Reki dodeli podpora v knjigah in didaktičnih pripomočkih. V zadnjem trenutku smo zvedeli, da je ta predlog prodrl. To nas veseli, saj to omogoča tisto organsko povezavo manjšinjske narodnostne skupnosti s svojim kulturnim središčem.

Slovenski izvedenci

tu in pri tem opozoril na dejstvo, da je prav vlada tista, ki hoče uvesti specialno prakso v zvezi s Slovenci, saj jih kategorizira na tri dele. Tov. Šiškovič se je spraševal, ali ni morda tu sad v bistvu nedemokratične mentalitete o kvantiteti, kar je prišlo do izraza tudi v demokristjanskih govorih. Dejal je, da je sedaj prilika za večino, da dokaže svojo dobro voljo do manjšine.

Popravek k členu 6 je obrazložil tov. Sema, ki je še enkrat poudaril, da potreba po slovenskih izvedencih tako v centralnem kot v pokrajinskih nadzornih organih je nujna. Predsednik Berzanti pravi, da ni izvedencev o slovenskih vprašanjih, to pa ni res, saj eksistirajo tudi v komunistični skupini. Slabo je, da se DC stalno upira reževanju slovenskih vprašanj. Ne more se govoriti niti o dobri volji, saj je znan primer otvoritve slovenskega znanstvenega liceja, ko ni bila spregovorjena po krivdi oblasti niti ena slovenska beseda. Komunistična skupina poudarja še enkrat, da je vsa na poziciji odločnega boja za slovenske pravice, saj se zaveda, da je ta bitka del širšega boja za uveljavitev demokracije v Italiji.

Odgovor demokristjanov, zlasti pa predsednika deželne vlade na te zahteve je bil zelo oster in nepripričljiv. Predvsem je dr. Berzanti dejal, da nihče noče diskriminirati Slovence, da pa dežela nima kompetence in da je v okviru svojih možnosti napravila vse, kar je mogla. Izjavil je, da je proti vključitvi posebnih predstavnikov za slovenske probleme v nadzorne odbore, češ da bi bilo to nepravilno, saj problemi Slovencev so isti kot problemi Italijanov. Na splošno pa meni, da ni pravilno postavljati te probleme ob vsaki priliki tudi, ko je očividno, da nekateri zakoni nimajo nobenega opravka s specifično problematiko Slovencev.

Kot zaključek naj omenimo, da pri glasovanju o spreminjevalnih predlogih KPI in SSL, so glasovali proti DC, PSDI, PLI in MSI, vzdržali so se socialisti, ki so v ponedeljek ob koncu razprave o zakonskem osnutku preko svojega predstavnika Mora izjavili, da se čutijo, kako so komunisti in SSL vztrajali na teh svojih zahtevah, češ da ni bil zakon o nadzornih organih primerno mesto za postavljanje slovenskih vprašanj. Podoba je, da so socialisti spričo svoje skorajšnje vključitve v deželno vlado že zopet zapustili eno izmed svojih načelnih stališč. Dobro je, da to vzamejo na znanje Slovenci.

„BOR" vabi svoje člane na redni občni zbor, 20. t. m. ob 20.30 na Stadionu. Poročilom bosta sledila razprava in volitve.

DELO — GLASILO K.P.I. ZA SLOVENSKO NARODNO MANJSINO — DIREKTOR: MARIJA BERNETIČ — ODGOVORNI UREDNIK: ANTON MIRKO KAPELJ — UREDNISTVO IN UPRAVA: TRST, UL. CAPITOLINA 3 — TISK: TIP. RIVA, TRST, UL. TORREBIANCA 12